קסו [א] מיי' פ"ז מהל' כלי מקדש הל' ט:
קסז [ב] מיי' פ"ח מהל' מעילה הלכה ד:
קסח [ג] מיי' פ"ג מהל' שקלים הלכה ט:

דאפי' פחות מכדי אונאה חוזר מיתיבי רבית ואונאה להדיוט ואין רבית ואונאה להקדש מי אלימא ממתניתין דאוקימנא בתורת אונאה ה"נ רבית ודין אונאה להדיוט ואין רבית ודין אונאה להקדש אי הכי היינו דקתני סיפא זה חומר בהדיוט מבהקדש ארבית ליתני נמי זה חומר בהקדש מבהדיוט אאונאה הכי השתא בשלמא זה חומר בהדיוט מבהקדש ותו לא אלא הקדש זה חומר ותו לא רבית דהקדש היכי דמי אילימא דאוזפיה גזבר מאה במאה ועשרים והלא מעל הגזבר וכיון שמעל הגזבר יצאו מעותיו לחולין והוו להו דהדיוט אמר רב הושעיא הכא במאי עסקינן כגון שקיבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש א)כדתניא ב)[א]המקבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש מספק מארבע משלש ועמדו מארבע מספק מארבע שיד הקדש על העליונה רב פפא אמר הכא באבני בנין המסורות לגזבר עסקינן כדשמואל ג)דאמר שמואל ° ד)[ב]בונין בחול ואח"כ מקדישין: אין בהן תשלומי כפל (וכו'): מנהני מילי דת"ר ה)[1]על כל דבר פשע כלל על שור על חמור על שה על שלמה פרט על כל אבדה אשר יאמר חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון הקדשות אמר קרא [2]רעהו ולא הקדש: ולא תשלומי ד' וה' (וכו'): מאי טעמא תשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה: שומר חנם אינו נשבע (וכו'): מנהני מילי דת"ר ו)[2]כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים פרט ז)(וגונב מבית האיש) חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון הקדשות אמר קרא רעהו ולא של הקדש: נושא שכר אינו משלם (וכו'): מנהני מילי דת"ר [3]כי יתן איש אל רעהו כלל חמור או שור או שה פרט וכל בהמה לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון הקדשות אמר קרא רעהו ולא של הקדש: שומר חנם אינו נשבע וכו': ורמינהו ח)[ג]בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם משנתרמה התרומה

נשבעין

דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר: **ואין רבית ואונאה להקדש.** אין איסור אונאה ואיסור רבית נוהג בהקדש. ולקמיה מפרש היכי דמי רבית דהקדש: **דין אונאה להדיוט.** שתות: **ואין דין אונאה להקדש.** דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר: **היינו דקתני כו'.** בתמיה והא חומרא דהקדש הוא: ומשני כי קתני חומר להדיוט ארבית קאי: **אאונאה.** ומשום אונאה ליתני נמי זה חומר בהקדש: **אלא הקדש זה חומר ותו לא.** בתמיה: **דאוזיף.** שהלוה להדיוט: **והלא מעל.** שהוציא מעות הקדש לחולין ולא הכניס תחתיהן להקדש כלום ושוגג הוא אללו כסבור שמותר משום שכר הקדש: **והוו להו דהדיוט.** של גזבר שהרי עליו לשלם להקדש קרן וחומש: **הכא במאי עסקינן.** האי דקתני אין רבית להקדש לאו בהלואה קאי אלא בהדיוט שקיבל מעות מן הלשכה מן הגזבר לספק סלתות כל השנה למנחות של צבור ארבע סאין בסלע והוקרו ועמדו משלש סאין בסלע דאילו הדיוט אסור לפסוק על פירות עד שיצא השער וכאן אפילו לא יצא השער עדיין לארבע פוסקין: **רב פפא אמר.** לעולם בהלואה דאוזיף מאה במאה ועשרין ודקשיא לך הלא מעל: **באבני בנין.** עסקינן שהלוה הגזבר מהן להדיוט דאין בהן מעילה ואין על הגזבר לשלם אלא שליח בעלמא הוא: **דאמר שמואל בונין בחול.** כשהן בונין בנייני הקדש לא היו קונין האבנים והטיט ממעות הקדש כדי שלא יבואו האומנין והעם לידי מעילה אם ישבו עליהם או אם יהנו מהם אלא לוקחין בהקפה והרי הן חול עד שיבנו בחומה ומשהן בנויות בחומה נותנין מעות הקדש ולוקחין אותן והוא הקדשן או אם התנדב אדם אבנים נותנן לבנאי ואינו קורא שם הקדש עליהן עד שיתננו בבנין הלכך לא מעל הגזבר: **על כל דבר פשע.** סיפיה דקרא משתעי בטוען טענת גנב או בגנב עצמו: **ולא תשלומי שלשה וארבעה.** שלשה לשה וארבעה לשור דכיון דאימעיט מכפל בלר להו חדא שהכפל בטובח ומוכר בכלל תשלומי ד' וה': **וכי יתן וגו'.** לקמן בהשואל (דף צד:) אמרי' פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם שניה בשומר שכר וכתוב בפרשה ראשונה ונקרב בעל הבית וגו' ואוקימנא לשבועה בהמפקיד (לעיל דף מא:): **שקליהן.** שקלים של אדר לקרבנות צבור: **ונגנבו.** מן השלוחין: **אם משנתרמה התרומה.** אם כשבאו לדין כבר נתרמה התרומה שהיו תורמין הלשכה בג' קופות ט):

נשבעין

דאפילו כל שהוא חוזר. ודוקא הקדשות אבל קרקעות עד פלגא אינו חוזר: **בשלמא** בהדיוט (א) זה חומר ותו לא. פי' זהו חדוש שהדיוט חומר אבל בהקדש זה חומר בתמיה פי' מה חידוש הוא שמצאנו חומר בהקדש מבהדיוט ולא גרסינן תו לא שהרי אף בהדיוט איכא טובא שומר חנם אינו נשבע °וכל הנך דמתניתין י): **כיון** דמעל הגזבר נפקא להו לחולין. ולא מצי למימר דאוזפיה במזיד דלא נפקא לחולין דא"כ ליכא אגר נטר כיון שהלוה אסור להשתמש בהם דלא זכה בהם: **לספק** סלתות מארבע ועמדו משלש. תימה היכי מיירי אי יצא השער או לא יצא השער ויש לו א"כ בהדיוט נמי שרי ואי דלא יצא השער וגם אין לו על מה מחלל מעות הקדש וליכא למימר שיחלל על פרוטה דהא אע"ג שזהו ריוח הקדש שמתנה לתת ארבע סאין בסלע להקדש כל השנה כיון דבשעת חלול מחלל על דבר שאינו שוה זהו זילותא דאם לא כן אמאי הדר ביה ממאי דאוקי דאוזיף במאה כו' ומזה הטעם נמי אין לומר לב ב"ד מתנה עליהם להתחלל בשביל ריוח הקדש דא"כ בחנם חזר בו משנויא קמא וי"ל כגון שהתנדב אדם לתת ק' סלעים ולא הקדישם עדיין ונתנם לנחתום כדי לתת להקדש ארבע סאין בכל סלע ויצא השער של לקוטות אבל לא יצא השער כלל אסור דלמא אתי לאחלופי בהדיוט ולכך נקט ועמדו אחר כך משלש וכן בזוזי אם נתן ק' זוזי לאדם שיחזיר להקדש מאה ועשרים אסור דאפילו מדאורייתא נראה דאסור דחשיב כאילו מקבל מלוה עצמו כמו (קדושין דף ז.) תן מנה לפלוני ואקדש אני לך דמקודשת מדין ערב דחשוב כאילו קבלה ממנו והא דשרי בסמוך דאוזיף אבנים במאה ועשרים היינו שהגזבר עצמו נותנן וגם אבנים הם דמוכחא מילתא שהם של הקדש אבל דרך מקח וממכר שנתן על הסלתות וגם יצא השער של לקוטות שרי להקדש:

כ) **שומר** חנם אינו נשבע. נראה דהוא הדין דאינו משלם דאפילו שומר שכר אם פשע נראה דלא משלם מדפריך לקמן (דף נח.) מהשוכר פועל לשמור כו' ולא משני כשפשע והיינו טעמא דמכל דין הפרשה אמעיטו והא דלא קתני אינו משלם דהוי רבותא טפי משום דעיקרה בשבועות פרק הדיינים (דף מב:) ונסבה אגררה דהתם:

רעהו ולא של הקדש. ל)ובריש מרובה (ב"ק דף עו.) ממעט מוגונב מבית האיש מ): **כי** יתן איש אל רעהו כלל. בריש ג' מינים (נזיר ד' לה.) דריש בפרט וכלל ופרט ובת"כ דריש בכלל ופרט לחודא ונראה דכל הני כללי ופרטי אסמכתא דבמרובה נ) דרשינן מעל חמור שור ושה חד למעוטי עבדים וחד למעוטי קרקעות וחד לשטרות בין מכפל בין משבועה והשתא אתי שפיר דכסף או כלים דרשינן פרק שבועת הדיינין (שבועות דף לט: ושם ד"ה מה) מה כלים שנים אף כסף שנים מה כסף דבר חשוב כו':

נשבעין

מוסף רש"י

המקבל עליו לספק סלתות מארבע. שקבל מעות מן הגזבר כדי לספק סולת כל השנה וקיבל עליו לתת ארבעה סאין בסלע והוקרו, **ועמדו משלש.** שלשסאין בסלע, **יספק מארבע.** נותן ד' סאין כמו שקיבל (מנחות צ.) דמעות הקדש קונות דהא הקדש קנו ממנו במעות דכתיב ונתן הכסף וקם לו (שם מכת"י). **משלש ועמדו מארבע.** קיבל עליו לתת ג' סאין בסלע והוזלו ועמדו ד' סאין בסלע (שם צ:). **מספק מארבע.** דלא יהא הדיוט חמור מהקדש, דכל זמן שלא משך יכול לחזור בו (שם מכת"י). **בונין בחול ואח"כ מקדישין.** כלומר כשהן בונין בבדק הבית היו קונין כל צרכי הבנין ממעות של חולין, או היו לוקחין כל צרכי הבנין באמנה ולאחר שנגמר הבנין היו מקדישין אותו כן שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין והשבח שהשביחו האומנין בבנין ושכר האומנין ואומר תחול קדושה שיש במעות הללו על הבנין הזה ונמצא הבנין קדוש והמעות יצאו לחולין ופורעין מהן שכר האומנין ממה שחיללו והשבח שהשביחו האומנין בבנין ופורעין לאותן שלוו מהן מעות של חולין שנעשו בהן צורכי הבנין או לאותן שהאמינו להן צרכי הבנין (מעילה יד.). **יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות.** דכתיב והתנחלתם אותם וגו' (ב"ק סב:). **אין גופן ממון.** אלא גורמין לגבות ממון (שם). **כי יתן איש אל רעהו כלל כסף או כלים פרט.** פרשת שומר חנם היא דתניא בהשואל (צד:) פרשה ראשונה בשומר חנם ושניה בשומר שכר ושלישית בשואל, וגבי שומר חנם אין לו עליו אלא שבועה, כדכתיב (שמות כב) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו (שבועות מג.). **בני העיר ששלחו.** ע"י שליח, את שקליהן. לירושלים למקדש (יומא סה.). **אם משנתרמה התרומה.** ג' קופות קודם שנודע שאבדו (שם).

מסורת הש"ס

א) [נ"ל כדתנן], ב) [שקלים פ"ד מ"ט מנחות צ.], ג) [עי' תוס' עירובין לא: ד"ה ונתן], ד) מעילה יד., ה) ב"ק סב: שבועות מב:, ו) ב"ק סג. שבועות מג. [ע"ש], ז) [בב"ק סג. ובשבועות מג. איתא לשמור חזר וכלל], ח) שקלים פ"ב מ"א יומא סה., ט) [שקלים פ"ג מ"ב], י) [וע"ע תוס' זבחים לד: ד"ה אלא מתרי וכו' ותוס' ערכין כ. ד"ה ת"ר חומר], כ) [שייך למתני'], ל) [נ"ל ובמרובה], מ) [עי' תוס' ריש מרובה סג. ד"ה רעהו], נ) [דף סד:],

תורה אור השלם

1 עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: שמות כב ח

2 כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם: שמות כב ו

3 כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה: שמות כב ט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשלמא בהדיוט זה חומר פי' כצ"ל ותיבות ותו לא נמחק:

גליון הש"ס

גמ' בונין בחול. עיין לעיל דף נד ע"א תוס' ד"ה הקדש: תוס' ד"ה בשלמא וכו' וכל הנך דמתני'. עיין זבחים דף לד ע"ב תוס' ד"ה אלא: